

Ko Rūaumoko Tērā i Whana Inakuanei?

Tēnā koe, ko Ani au. Kei te noho au i te tāone i te taha o Kui kia taea ai te haere ki te kura i reira. I ngā mutunga wiki hoki atu ai au ki te kāinga ki tōku whānau e noho ana i tō rātou pāmu. Kī ai te nuinga he kōtiro whakahoahoa, āwhina hoki au. He kaikaha au ki aku hākinakina – tino pai kī a au te poitūkohu me te poiuka. Tino pīrangī au ki ētahi momo kai – inā koa te tiere me te taraiwhara.

I pōhēhē a Ani kua tata te mutu i a Kui rāua ko Ani tō rāua kai ahiahi, tērā pōhēhē tērā, ka kī a Kui, “E Ani, tikina atu te purini i te poaka whakamātao.”

“He aha te purini, e Kui?” ka pātai a Ani.

“He tiere rōpere,” tā Kui whakautu.

“Reka! Tino pīrangī au ki te tiere.” I tango a Ani i te oko i te pouaka whakamātao. “He tino korikori anō hoki. Titiro mai, ka taea e au te hanga i tētahi rū whenua!” Ka āta whakaoioi i te oko me te whakaokeoke i te tiere whero, kapukapu hoki.

“Āe rā,” ka kata a Kui, “engari e kore koe e mate ki te takatū mō tētahi tiere.”

“He aha te tikanga o tēnā?” ka pātai a Ani, me te pōauau.

“E mea ana au kia āta takatū koe mō tētahi rū whenua i mua i te tūpono mai, kia mōhio ai koe me aha ka heipū noa iho tētahi,” hei tā Kui.

“Tēnā, kei te mōhio ki taku tirira rū whenua,” tā Ani whakautu. “Whakawaia ai e mātou i te kāinga i te pāmu, i te kura anō hoki. I ako mātou i ētahi kupu hou i te kura hei āwhina i a mātou ki te mahara me aha.”

“He aha aua kupu?” te pātai a Kui.

“Me pāhake, ka hīpoki i a koe me te pupuri,” te whakahoki a Ani. “Haere atu ki te wāhi haumarū pātata rawa, pēnei i te tēpu, ka **pāhake** ki raro i taua mea, me te kore anga atu ki tētahi matapihi. Me whakarite kia **hīpokina** koe e te tēpu. Āta whakahūmene i a koe, me te titiro ki te papa kia kore ai e whara i ngā mea rere noa.”

“He tika tāu,” hei tā Kui, “me **pupuri** ki ngā waewae o te tēpu, ki te wāhi kei raro tonu iho i te papamahi, kia kore ai e hinga, e neke atu rānei i a koe i te wā o te ngāueue.”

“Ā, me mātua noho mātou ki reira kia kī rā anō te pouako kua mutu te rū whenua. Mā rātou e tiro tiro mēnā kei te haumarū. Me noho wahangū tonu kia āhei ai mātou te rongo i te pouako, i tētahi tangata rānei e hiahia āwhina ana.”

“Me aha koe ki te kore i roto i tō akomanga, mēnā kei te kāinga koe kei te pāmu, kei konei rānei koe i taku taha i te tūpono o tētahi rū whenua?” ka ui a Kui.

“Ka pērā tonu, ki te taea,” tā Ani whakautu. “Ka **pāhake**, ka **hīpoki** i a au, ka **pupuri**. Mēnā kāore he tēpu, kāore he mea e rite ana rānei, ka tūturi au ki te taha o tētahi taonga ā-whare pakari, o tētahi pakitara o roto rānei, ka hīpoki i ngā taha e rua o taku upoko ki aku tuke me te whakakopa tahi i aku ringa ki muri i taku kakī. I tonoa hoki au kia kua e oma ki waho kei kurua au e ngā mea e hingahinga ana.”

“Engari me aha mēnā kei waho kē koe?” ka pātai a Kui.

“Tēnā, ka neke atu au i ngā whare, i ngā rākau, i ngā waea hiko, i ngā aha, engari kia ruarua anake ngā hīkoinga te tawhiti atu, kātahi ka pāhake, ka hīpoki i a au, me te pupuri.”

“Ko te āhua nei, he nui tonu ngā mea kua ākona e koe mō ngā tirira rū whenua,” te kōrero a Kui.

“Āe, e ako ana mātou i te kura ki ngā mahi me mahi ki te tūpono mai he rū whenua. Kua matapaki hoki a Pāpā rāua ko Māmā me aha tātou ki te tūpono mai he rū whenua. Kua tuhia e mātou he mahere whawhati tata, kua kōwhiria hoki he wāhi haumarū e pātata ana ki a mātou i te kāinga, i te kura hoki.”

“Koia ki a koutou!” te whakahoki a Kui. “Kua ako koutou mō te whakamaui, te here me te wareware?”

“He aha tēnā?” ka pātai a Ani.

“Ko te whakamaui ki te pakitara i ērā mea ka taka, ka hinga rānei, pērā i ngā pae pukapuka, te here rānei i tētahi atu mea kia kore ai e hinga i tētahi rū whenua. Kātahi ka āhei koe te wareware, nā te mea kua takatū koe mō tētahi rū whenua,” tā Kui whakahoki.

“Āe rā, e Kui, i kite au i a Māmā e whakamaui ana i ā mātou taonga whakapaipai ki ngā whata,” ka whakautu a Ani, me te waiho i te oko tiere ki runga i te tūpapa.

“Ai!” ka tata tohu te peha a Ani. “Titiro mai, kua tīmata tēnei tiere te kori ko tōna kotahi!”

Āe rā, kua tīmata te tiere ki te tīkorikori ānō nei he mea tūmatarau. Kātahi ka rongo rāua i tētahi ngunguru haumarū, ngengere hoki. Ka tīmata te tatangi o ngā kapu me ngā pāokaoka, ka matakū mai te whakapīoioi o te kōpare rama.

“He rū whenua!” te pararē a Ani.

“**Pāhake**,” tā Kui kī, i a rāua e pāhake ngātahi ana me te tūturi ki te taha tonu o te tēpu kīhini.

“**Hīpoki** i a māua.” Ka ngaoki rāua tahi ki raro i te tēpu kīhini.

“**Pupuri**.” Ka mamau tahi a Ani rāua ko Kui ki te wāhi o runga i tētahi waewae tēpu ki te ārai i te nekenga atu a te tēpu.

Ko te āhua nei, kua komutu te wā i te kīhini e rū ana, e ngāueue ana. Ka rangona he paoro parehe i ō rāua taha tonu. Ka tahuna a Ani ki te māwhiti atu huri noa kia kite he aha kua pākaru mai, engari ka mahara ia me titiro tonu ki raro kei whara tōna kanohi.

Pērā i te tere o tana tīmatanga, koia ko te mutunga o te ngāueue, me te memeha atu o te ngunguru. Kei te whakapīoioi tonu te rama, engari ka pōturi haere tonu te whakapīoioi.

“Kua mutu?” ka pātai a Ani me te āmaimai.

“Te āhua nei, āe,” tā Kui whakahoki, “engari i ētahi wā ka tūpono mai pea he ueuetanga pākeke.”

“He aha te ueuetanga pākeke?”

“Whāia ai tētahi rū whenua nui e ētahi rū whenua iti iho.”

Ka tatari rāua i runga i te māika, engari e hū ana ngā mea katoa. I a rāua e tatari ana ka kī a Kui, “Kua mōhio kē koe ki te tauwehenga a Tāne i a Ranginui rāua ko Papatūānuku, nē ha?”

“Āe, mō Rūaumoko hoki, te atua o ngā rū whenua, koia tā rāua pōtiki kāore anō kia whānau mai. Ko Rūaumoko tērā inā tonu nei, e Kui?”

“Āe,” ka kata a Kui, “ki tōku whakaaro kātahi anō ia ka whana i roto i te kōpū o tōna whaea. Te āhua nei, kotahi te whana anake, engari he mea nunui tonu.”

“Ki tōku whakaaro, ka haumarū anō ināianeī,” hei tā Ani.

Ka ngaoki mai a Kui i raro i te tēpu. Ko te āhua nei, ehara i te tino taumaha te tukitukinga. Ka mātaki haere ia huri noa kia kite he aha te mea i tūtuki ki te papa i te wā o te rū whenua.

“Kia tūpato,” hei tāna, “ngaro katoa te papa i te karaehe pākarukaru.”

“I tā māua tiere anō hoki,” ka mapu a Ani i runga i te pōuri, me te titiro ki raro ki te paruparu. “Kātahi te moumou purini!”

Me aha tātou i te takanga mai o tētahi rū whenua

I mua

- Whakaharatautia tō tirira rū whenua: Pāhake, ka Hīpoki i a koe me te Pupuri.
- Matapakia e koutou kō tō whānau, me te takatū i tētahi mahere whawhati tata.
- Tautuhia he wāhi haumarū hei whakamarumarū i a koe e pātata ana ki tō kāinga, tō kura rānei.
- Āwhinatia ō mātua ki te Whakamau, te Here me te Wareware i ngā taonga i te kāinga.

I te tūpono mai

- Pāhake, ka Hīpoki i a koe me te Pupuri.
- E noho ki te wāhi kei reira koe tae noa kia mutu te ngāueue.
- Mēnā kei roto koe i tētahi whare, e noho ki reira. Mēnā kei waho, e noho ki waho.
- Kaua e whakamātau ki te oma atu ki waho.

I muri

- Whakarongo ki ngā tohutohu katoa a ngā pakeke, a te reo irirangi rānei, ka whai ai i ēnā.
- Kia māhaki.
- Ki te taea, āwhinatia ērā atu e hiahia āwhina ana.
- Kia mataara ki ngā mōrearea, pūmate rānei ka tūpono pea.
- Me mahara tonu, tērā pea ka taka mai he ueuetanga pākeke.
- Maumaharatia tō mahere kua takatūria kētia me te whai, ki te taea i runga i te haumarū.